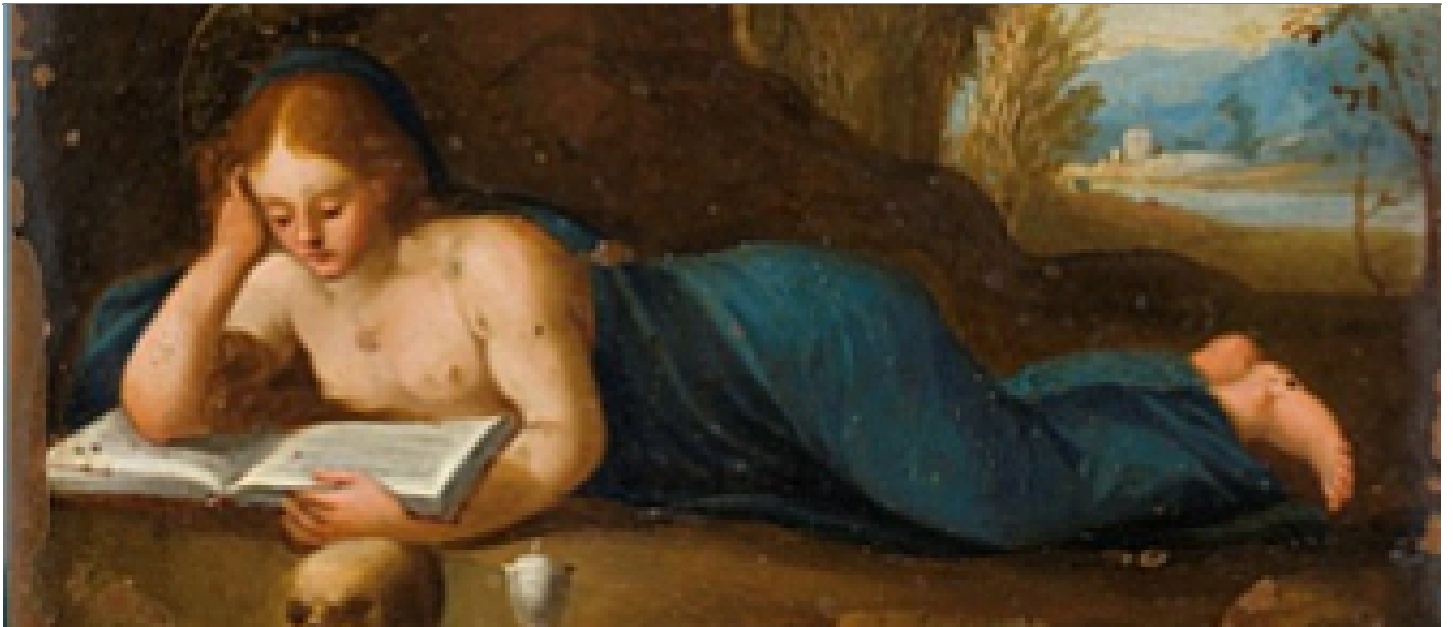

[La Vanguardia] Un Leonardo da Vinci a Barcelona?

Autor: Sílvia Colomé

Data de publicació: 08-05-2011

Experts en art sospiten que el pintor italià podria ser l'autor de l'obra que té un col·leccionista barceloní

Cultura 2011.05.05 - 00:24 h. LA VANGUARDIA

Qui s'atreveix a afirmar que una vella pintura sorgida de l'armari de l'oblit és un desconegut Leonardo da Vinci? I realment ho és? Davant aquesta tessitura es troba actualment un quadre propietat d'un barceloní aficionat a l'art que prefereix mantenir el seu anonimat. Fa quatre anys va començar a sospitar que l'obra, de procedència familiar, podia tractar-se d'un Leonardo, del qual només es coneixen unes 20 pintures, cap en col·leccions espanyoles.

Experts en art, historiadors i restauradors que han analitzat el quadre han arribat a una mateixa conclusió: es tracta d'una pintura italiana de principi del segle XVI, propera a l'escola de Leonardo. A Espanya hi ha un altre cas similar al Museu Lázaro Galdiano, El Salvador Adolescente, qualificat de "lleonardesc" i atribuït a un dels seus deixebles, Giovanni Antonio Boltraffio. Malgrat els interrogants que sempre han acompanyat aquest oli, la National Gallery l'ha seleccionat per formar part de l'exposició "Leonardo da Vinci. Pintor de la Cort de Milà". La pinacoteca anglesa no diu que es tracti d'un Leonardo, però tampoc afirma el contrari.

El mateix passa amb el possible Leonardo barceloní. Es tracta d'un petit oli sobre coure (de 15 per 12,5 centímetres) que representa una Magdalena Llegint, un tema popular a la iconografia d'aquesta santa, vinculat a la tradició càtara. La més coneguda és la de Correggio (de 1522), desapareguda a la 2a Guerra Mundial, i que va servir de model a altres pintors posteriors. La Magdalena Llegint barcelonina seria anterior i, per tant, la primera d'aquesta sèrie.

Trets 'lleonardescs'

La relació de Leonardo amb la tradició càtara és només un dels elements avaluats pels experts, però hi ha altres de més calat que els han portat a qualificar el quadre de "lleonardesc". Joan Ramon Triadó, professor d'Història de l'Art a la Universitat de Barcelona, va conèixer la pintura a través del nonagenari José Milicua, catedràtic emèrit d'Història de l'Art de la Universitat de Barcelona i vocal del Reial Patronat del Museu del Prado, un dels experts en Leonardo, que li va traspassar la documentació de l'obra. Per Triadó, "la claredat i la lluminositat del quadre" el situen a principi del segle XVI, tal com també conclou l'estudi de pigments realitzat pel laboratori Art-lab de Madrid.

La figura central del quadre sembla un androgin amb cara de nena i cos d'home. "Miquel Àngel també feia andrògins, com Leonardo", continua Triadó. L'historiador José Luis Espejo, autor d'El viatge secret de Leonardo da Vinci, considera que "la manca de celles de la Magdalena és una característica molt definitiva de l'estil de Leonardo. Són inexistents o inapreciables en quadres com La Gioconda o La Verge de les Roques. Afegeix que "la mirada cap avall, el nas llarg i estret i fins la mateixa inclinació subtil del cap, serien altres trets típicament lleonardescs". Espejo també considera que "la Magdalena Llegint sembla una còpia invertida del Bacus de Leonardo: el talús, l'acàcia amb un rebrot al costat, un detall amb ressonàncies maçòniques, la cova, la soca arbòria, són detalls que es repeteixen de forma especular en un quadre i un altre". A més, les pinzellades són pròpies d'una persona esquerrana com Leonardo. Per tot això, Espejo s'atreveix a aventurar l'autoria del pintor italià. Triadó no arriba a tant: "És compatible amb l'entorn de Leonardo", afirma.

Perspectiva aèria i esfumat

Però hi ha altres aspectes destacats pels experts en la Magdalena Llegint: l'ús de veladures i també de la perspectiva aèria i l'esfumat, dues tècniques inventades per Leonardo i que explica en el seu Tractat de la Pintura, on també fa referència a l'ús del coure com a suport: "La pintura té anàloga resistència (a l'escultura) quan s'executa sobre una làmina gruixuda de coure", va escriure. Triadó afirma que el coure és "l'aspecte de la Magdalena Llegint que més m'estranya, ja que és cosa més aviat del segle XVII". Encara que Leonardo el cités en els seus escrits, no se li coneix cap pintura sobre aquesta superfície. Si es confirmessin les sospites, el quadre de Barcelona seria el primer.

I també seria l'únic de Leonardo que no hi hauria passat per processos de restauració. La restauradora Maria Rosa Garcia i Bernet, directora d'ECORE (Escola de Conservació i Restauració d'Obres d'Art), afirma que aquesta pintura ha arribat intacta, sense retocs. "Després d'un examen macroscòpic i amb il·luminació ultraviolada de Wood en cambra fosca, es pot afirmar que la peça no ha estat manipulada ni alterada en la seva composició ni en els materials originals en cap moment posterior a la seva elaboració: no presenta ni retocs ni repintats". També destaca "el domini de la tècnica artística de l'autor i la qualitat dels materials utilitzats", tant de les pintures com del coure, que no eren a l'abast de molts pintors.

Inicials significatives

Una manera de dissipar qualsevol dubte sobre l'autoria seria si el quadre estigués signat. No és el cas, encara que una anàlisi detallada ha descobert que en el buit dret de la calavera que apareix pintada al peu del quadre, hi ha una S. També apareixen les lletres L i V al crani. Aquestes inicials coincideixen amb les que l'equip coordinat per l'expert Silvano Vinceti i Stefania Romà, del Comitato Nazionale per la Valorizzazione dei Beni Culturali Storici i Ambientali de Roma, va trobar fa uns mesos als ulls de La Gioconda i que ara torna a ser notícia perquè pretén desterrar Lisa Gherardini del Giocondo per comprovar si és o no la model de la Mona Lisa. Davant d'aquesta coincidència, l'equip també s'ha interessat per la Magdalena Llegint de Barcelona i disposa de tota la documentació per estudiar-la.

No tot són opinions favorables. El britànic Martin Kemp, professor d'Història de l'Art de la Universitat d'Oxford i expert en Leonardo, ha refusat que el quadre es pugui atribuir a l'italià. Una altra historiadora, Marina Minozzi, una de les responsables de la Galeria Borghese, no ha gosat parlar de Leonardo, encara que no ha dubtat a atribuir l'obra a "un gran mestre".

Leonardo o no, el petit coure de Barcelona ha aconseguit despertar l'atenció del món de l'art. I encara n'hi ha més. Entre les veladures, es poden entreveure figures amagades; la majoria, d'animals. En el vestit de la Magdalena és visible un dofí i també es perfila una enorme serp a la vora del talús muntanyós. Són només dos exemples del bestiar que es pot endevinar en el quadre i que també apareix a Faules tan estranyes escrites per Leonardo, un artista que no pot desprendre's de l'halo de misteri que l'envolta des de sempre, fins i tot en vida. La Magdalena Llegint de Barcelona se suma ara als seus enigmes.

